

УДК 342. 511(437.3)

*Москалюк М. Ф., Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника*

ІНСТИТУТ ПРЕЗИДЕНТСТВА В УКРАЇНІ ТА ЧЕСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

У статті розглядається виникнення, становлення та функціонування інституту президентства в Україні та Чеській республіці. На основі кількісних і якісних показників здійснено порівняльний аналіз президентури обох країн та проведено індексне оцінювання обсягу президентських повноважень. З'ясовано вплив форми республіканського правління на еволюцію статусно-функціональних особливостей глав держав, роль і місце інституту президентства в політичних системах України і Чехії.

Ключові слова: форма правління, парламентська республіка, президентсько-парламентська республіка, парламентсько-президентська республіка, інститут президентства, президент, президентіалізм, напівпрезидентіалізм, індексний аналіз.

Постановка проблеми. Пропонована тема наукової розвідки, на наш погляд, є важливою з огляду на роль і місце глави держави взагалі та інституту президентства зокрема у владній системі політичних інститутів сучасних держав. Державотворчі процеси в Україні актуалізують проблему ефективності політичних інститутів, а серед них, насамперед – інституту президентства як важливого чинника модернізації країни на шляху демократичного поступу. У цьому контексті компаративне дослідження президентури дозволяє виокремити підтверджені практикою її ефективні моделі та з'ясувати можливості оптимізації інституту президентства в сучасних українських політичних реаліях.

Метою даної статті є порівняльно-політологічний аналіз інституту президентства в Україні та Чеській Республіці.

Для її реалізації необхідно вирішити наступні **завдання:** по-перше, охарактеризувати причини виникнення, етапи становлення та умови функціонування інституту президентства в обох країнах; по-друге, здійснити індексне оцінювання сили президентської влади; по-третє, встановити вплив форми республіканського правління на еволюцію владного статусу та-функцій глав держав; по-четверте, з'ясувати роль і місце інституту президентства в політичній системі України та Чехії.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Інститут президентства був предметом дослідження західних та вітчизняних науковців. Теоретико-методологічні засади дослідження президентури, зокрема індексне оцінювання сили президентських повноважень сформулювали М. Шугарт, Дж. Кері, Дж. Макрегор, Т. Фрай, А. Сіарофф, А. Кроувел, К. Армінгеон і Р. Карей. Конституційно-правовий напрям у вітчизняному науковому дискурсі представлений працями С. Агафонова, В. Горбатюка, Н. Нижник, С. Серьогіної, В. Шаповалом, В. Шатіло та ін. Політологічні дослідження в межах політичних інститутів та процесів, зокрема інституту президентства проводили М. Зелінська, Ю. Сурганова, М. Зайдель, Н. Кононенко та ін. Питання взаємодії інституту президентства з іншими державними органами та політичними інститутами вивчали М. Примуш, Л. Кривенко. Порівняльний метод у дослідженні інституту президентства використовували правознавці Н. Плахотнюк, Т. Жалій, Г. Задорожня, Ю. Коломієць, О. Бойко, В. Кохановський, політологи – О. Долженков, Ю. Кулик, Ю. Стасюк, М. Кармазіна, А.Кудряченко, А. Романюк, Ю.Сурганова, І. Стрижова.

Разом з тим, попри наявні порівняльні дослідження інституту президентства існує потреба у компаративному аналізі президентури на прикладі двох окремо взятих країн, схожими за специфікою функціонування політичних процесів. У цьому контексті відсутні порівняльно-політологічні дослідження інституту президентства України та Чехії.

Виклад основного матеріалу. Інститут президентства – особливий владний інститут, що запровадив та легітимізував посаду президента як глави держави з республіканською формою правління. В сучасному науковому дискурсі він розглядається в декількох аспектах: як сукупність конституційно-правових норм, як форма і суть політичної організації, як

організаційно-функціональна структура [15, с. 859]. На сьогодні президентура функціонує у понад 150 країнах світу, покликана забезпечити, насамперед, їх внутрішнє та зовнішнє представництво, а також ефективну взаємодію у функціонуванні органів державної влади. Виконуючи це завдання, президент наділяється повноваженнями, обсяг яких залежить від моделі республіканського правління [16, с. 73].

Інститут президенства в Україні та Чеській Республіці виник на поч. 1990-х рр. в контексті актуальних викликів для цілого ряду країн, пов'язаних із розпадом соціалістичної системи та формуванням нових незалежних держав. Втрата комуністичними партіями обох країн свого авангардного статусу, загальне падіння популярності марксистської ідеології на тлі вакууму влади, а також суспільні запити на політичні та соціально-економічні реформи обумовили нагальну потребу в становленні президентури. Додатковим чинником було заснування поста президента в СРСР та ЧСФР на завершальному етапі їх розвитку. В Україні однією з причин формування президентської влади був також суб'єктивний фактор, який полягав у зіткненні інтересів різних політичних груп, які на поч. 90-х рр. не могли отримати більшість у парламенті, але мали можливість впливати на конкретну особу – президента [10, с. 74-75]. У Чехії помітний вплив мала історична традиція, в рамках якої сучасний інститут президенства на правах правонаступності увібрав позитивні риси президентури довоєнної (Т. Масарик, Е. Бенеш) і новітньої (В. Гавел) Чехословаччини. Також революційні події 1968 р. та “Оксамитова революція” 1989 р. створили міцне підґрунтя для демократичного функціонування всіх політичних інститутів. Незважаючи на те, що політичні перетворення кінця 1980-поч 1990-х рр. були найпізнішими в регіоні, вони, разом з тим, були найшвидшими [17, с. 18]. Відмінною рисою у виникненні президентури в обох країнах була їх первинна персоніфікація, а саме перший президент Чеської Республіки – представник ліберальних сил, що були в опозиції до старого комуністичного режиму, перший президент Української держави – репрезентант старої ретроорієнтованої еліти, що збереглася при владі, “створила неоліберальну політичну систему, орієнтовану на часткові строго функціональні реформи необхідні для функціонування економіки і отримання від останньої ренти” [6, с.181].

В Україні процес становлення президентури пройшов кілька етапів. Вони, у свою чергу, тісно пов'язані із трансформацією форми державного правління. У сучасній політичній науці виокремлюються три її різновиди: президентська, парламентська та напівпрезидентська республіка. Доцільність поділу останньої на президентсько-парламентську та парламентсько-президентську модель має дискусійний характер і відповідне коло прихильників та противників [5, с. 44-45]. Підтримуючи власне такий підхід, можна запропонувати наступну періодизацію становлення інституту президенства в Україні. Перший етап — президентсько-парламентський (1991 – 1994 рр.). Протягом нього було підготовлено законодавчу базу впровадження президентського правління. Посада президента вперше з'явилася згідно Закону УРСР від 5 липня 1991 р. “Про заснування поста Президента УРСР і внесення змін та доповнень до Конституції (Основного Закону) Української РСР”. Тоді ж було прийнято Закон “Про вибори Президента УРСР”. Перші президентські вибори відбулися вже в незалежній Україні 1 грудня 1991р., президентом обрано Л. Кравчука. Другий етап тривав з підписанням 7 червня 1995 р. Конституційного договору між президентом та Верховною Радою і до прийняття Конституції 28 червня 1996 р. У цей час Україна, залишаючись президентсько-парламентською республікою, максимально наблизилася до президентського зразка. На третьому етапі (1996-2004 рр.) відбулося конституційне закріплення президентсько-парламентської республіки. 3 липня 1994 р. до грудня 2004 р. два терміни поспіль президентом України був Л. Кучма. За президентства В. Ющенка (четвертий етап) відбулося повернення до парламентсько-президентської моделі. Вона зберігалася протягом січня 2006 – вересня 2010 рр. Обрання президентом В. Януковича та ініційоване владою визнання Конституційним Судом закону від 8 грудня 2004 р. таким, що втратив чинність, відновило президентсько-парламентське правління. Цей, п'ятий, етап становлення інституту президенства тривав до втечі 21 лютого 2014 р. В. Януковича з країни внаслідок нового Майдану, відомого як “Революція гідності” і прийняття Верховною Радою постанови “Про самоусунення Президента України від виконання конституційних повноважень та призначення позачергових виборів Президента України”. Нарешті останній шостий (сучасний) етап становлення президентури в Україні розпочався з виконанням протягом 23 лютого – 7

червня 2014 р. О. Турчиновим обов'язків президента України і обранням 25 травня 2014 р. президентом П. Порошенка та поверненням до парламентсько-президентського правління.

У контексті становлення інституту президентства президент спочатку був главою держави, згодом (згідно ст. 144 п.1 Закону України “Про внесення змін і доповнень до Конституції (Основного закону) України”) і главою держави, і виконавчої влади, з прийняттям Конституції 1996 р. (ст. 102) – главою держави, а його вплив на виконавчу гілку обумовлювався різновидом республіканського правління.

За партійною приналежністю всі президенти включно з в.о. О. Турчиновим, але за винятком П. Порошенка, були в минулому членами комуністичної партії. На час свого президентства позапартійними були Л. Кравчук і Л. Кучма, лідерами партій – В. Ющенко (Наша Україна), В.Янукович (почесний голова Партії регіонів), П.Порошенко (почесний голова партії Блок Петра Порошенка), членом партії – О. Турчинов (Народний фронт).

У Республіці Чехія інститут президентства існує з часу розпаду Чехословаччини і утворення 1 січня 1993 р. незалежної Чеської держави. Перші президентські вибори відбулися 2 лютого 1993 р., на яких главою держави обрано відомого дисидента, громадського діяча та драматурга В. Гавела. На відміну від України можна виділити два етапи становлення чеської президентури. Насамперед вони пов'язані із способом обрання глави держави. З лютого 1993 р. до 8 березня 2013 р. президент обирався у парламенті, на останніх виборах – шляхом всенародного голосування. Що стосується зв'язку з формою державного правління, то, знову ж таки, на відміну від України можна виділити різні підходи. Згідно аналізу Конституції Чеської Республіки, основна частина якої прийнята 16 грудня 1992 р. і вступила в силу 1 січня 1993 р. ряд науковців, зокрема, Х. Дейнега, Ю. Ковбасюк, С. Загороднюк [14, с. 4]. зараховують Чехію до переліку парламентських республік, інші (Сахаров [13, с. 20] А. Штельмашенко [18, с. 263]) – до напівпрезидентських або парламентсько-президентських. На нашу думку, перехід до всенародних президентських виборів поставив під сумнів важливий принцип парламентських демократій – непрямі вибори глави держави. Тому де-юре, Чехія є парламентською республікою, а де-факто – парламентсько-президентською. За конституцією країни президент віднесений до системи органів виконавчої влади, є главою держави [2].

Протягом першого періоду в країні відбулося 4 виборчі кампанії. По два п'ятирічні терміни на посту президента відбули В. Гавел (2 лютого 1993 – 2 лютого 2003) та В. Клаус (7 березня 2003 – 7 березня 2013). У другому (сучасному) періоді з 26 січня 2013 р. посаду президента обіймає М. Земан. Безпартійним був В. Гавел, почесним головою Громадянської демократичної партії – В.Клаус, членом (Партія громадянських прав) – М. Земан.

В Україні та Чехії є різним віковий ценз для кандидатів на посаду президента, – 35 і 40 р. В Україні (ст. 103 Конституції) президентом може бути обраний громадянин країни, який має право голосу, проживає в Україні протягом десяти останніх перед днем виборів років та володіє державною мовою [7, с. 31], у Чехії – (ст. 57 Конституції) може бути обраний громадянин, який має право брати участь у виборах до сенату [2]. В обох країнах конституційно закріплена норма перебувати на президентській посаді не більше два строки підряд.

На відміну від Чехії в Україні інститут президентства функціонує на тлі нижчого рівня політичної культури населення. Всупереч європейській практиці в Україні занижені вимоги щодо особистих якостей претендентів на президентське крісло. .

До 2013 р відмінною була виборча система в обох країнах. В Україні з часу заснування інституту президентства вибори є прямими і загальними, відбуваються за мажоритарною системою абсолютної більшості. Перші вибори (1 грудня 1991р.) і останні (25 травня 2014 р.) відбулися в один тур, інші – в два тури. У Чехії, як уже зазначалося, до 2013 р. президента обирали в парламенті. Оскільки в країні впроваджена бікамеральна модель – парламент двопалатний. Для обрання в першому турі кандидату необхідно було отримати більше половини голосів депутатського складу обох палат. У другий тур виходили кандидати, які отримали більшість голосів у сенаті. У разі проведення третього туру, який відбувався протягом 14 днів після другого, для перемоги потрібна була підтримка більше половини з числа присутніх депутатів обох палат. А в разі необрання в третьому турі – передбачені повторні вибори. В. Гавел, з огляду на статус опозиційного політика та електоральну популярність, був обраний 1993 р. в першому турі, натомість В. Клаус двічі в третьому [11, с. 64].

Президентські вибори 2013 р. на тлі кризи інституту президентства, що охопила ряд країн ЄС, зокрема ФРН, Угорщину та пострадянську Молдову відбулися в новому форматі вже за участю всіх громадян. Вони стали першими прямими виборами за всю історію країни [1, с. 29].

Здійснюючи порівняльний аналіз інституту президентства України та Чеської республіки, варто особливо звернути увагу на обсяг повноважень глав держав. У сучасній політичній науці існує багато методик проведення компаративних досліджень повноважень президентів. Як правило, цей індексний аналіз заснований на різній кількості домінуючих індикаторів (здебільшого формальних показників), за допомогою яких можна оцінити обсяг компетенції, статусно-функціональні та інші характеристики інституту президентства. У зв'язку з цим виділяють моделі президенталізму, парламентаризму і напівпрезиденталізму. Найбільшими повноваженнями глава держави володіє за умов президенталізму, де він обирається всенародно, має право розпустити парламент, призначити уряд, не відповідальний перед законодавчою владою, також володіє виконавчими повноваженнями, законодавчою ініціативою, правом вето тощо. Ця модель відповідає президентській республіці. Найменший вплив має президент у парламентській республіці, де в умовах парламентаризму його повноваження здебільшого церемоніальні, як правило, відсутня процедура його всенародного обрання, він не має права розпуску парламенту та не очолює виконавчу владу. У статусно-функціональній характеристиці вплив президента за умов напівпрезиденталізму (змішаної республіки) є значно більшим, ніж у парламентській, але меншим як у президентській моделі.

Що стосується Чехії, індексні дослідження успішно проводилися в контексті порівняння президентури 10 країн Центральної та Східної Європи. За методикою Макгрегора президент Чехії займає середню позицію, обігнавши тільки президентів трьох країн регіону – Латвії, Естонії та Словенії. Застосовуючи методику Т. Фрая із максимальних 27 балів чеський президент набрав лише 9,5 б., випередивши за повноваженнями лише президента Естонії. Схожу оцінку сили повноважень глави Чеської республіки дають К. Армінгеон та Р. Карей (2007р). залишаючи за ним 11 балів із 29 можливих [9] а також український вчений А.Кудряченко [8, с. 27-28].

Використовуючи напрацювання західних політологів та вітчизняних дослідників інституту президентства, зокрема Ю.Сурганової [16], М. Зелінської [3, с. 9-10], А. Романюка [11] можна запропонувати порівняльну таблицю індексного аналізу президентської влади України та Чехії. За основу візьмемо 15 критеріїв (показників) – див. табл. 1.

Як бачимо, посада глави держави в Україні не може бути визнана слабкою. За умовами дії Конституції 1996 р. (ст. 106) президент отримав значні, згідно даних таблиці, майже максимальні повноваження. З огляду на вітчизняну специфіку їх практичної реалізації, А.Романюк констатує, що фактичні президентські повноваження перевищували президентуру американського зразка [12]. Після конституційної реформи повноваження зменшилися (з 11 б. до 9,5 б.), проте їхній обсяг за умов напівпрезиденталізму дозволив главі держави залишатися важливим владним інститутом та впливовим політичним актором. В Україні суттєво посилює політичну вагу інституту президентства транзитивний тип політичної системи, яка, зберігаючи загалом демократичні принципи, створює умови для неформальних аспектів його функціонування. Під неформальними розуміємо такі, що де-юре президенту не належать, але де-факто ним успішно реалізуються. До неформальних практик можна віднести “телефонне право”, кумівство, патронажно-клієнталістські відносини, корупцію тощо. У руслі їх практичного застосування президент Л.Кучма виконував неформальну функцію “арбітра” у боротьбі між різними бізнес-адміністративними групами, його наступник В. Ющенко – неформальну роль морального авторитета, який володів розширеним правом вето щодо різноманітних політичних рішень [4, с. 128].

У порівнянні з Україною, повноваження президента Чехії є набагато слабшими. На їх обсяг фактично не вплинуло всенародне обрання глави держави. У Конституції Чеської Республіки (ст.62-64) за президентом закріплено в основному церемоніальні та протокольні функції. Хоча глава держави формально відноситься до виконавчої влади, фактично його статус поза нею, оскільки він не має повноважень щодо її здійснення. На відміну від України у чеській Конституції відсутнє чітке розмежування прав і обов'язків президента. По суті, президент Чеської Республіки є самостійним державним органом, покликаним здійснювати представництво держави, а також сприяти злагодженому функціонуванню інших державних органів, шляхом

ефективного задіяння їх у механізм вирішення конфліктів в системі розподілу влади. Його вплив може посилюватися не завдяки положенням конституції, а через персональний авторитет, як це було за В. Гавела. За таких обставин відчутно зростає консолідаційна роль глави держави [17, с. 18].

Таблиця 1

Порівняльний індексний аналіз президентської влади України та Чехії

№	Критерій	Індексний аналіз президентської влади в Україні за Конституцією 1996 р.	Індексний аналіз президентської влади в Україні після конституційних змін 2004 р.	Індексний аналіз президентської влади в Чеській Республіці (до 2013р.)	Індексний аналіз президентської влади в Чеській Республіці (після 2013р.)
1	Вибори президента	1	1	0	1
2	Носій виконавчої влади	0	0	0	0
3	Призначення кабінету міністрів	0,5	0,5	0,5	0,5
4	Вибори, після яких відбувається призначення нового уряду	1	0	0	0
5	Право головувати на засіданнях уряду	1	0	0	0
6	Вотум недовіри	1	0	0	0
7	Право законодавчої ініціативи	1	1	0	0
8	Право накладання вето	1	1	0,5	0,5
9	Розпуск парламенту	1	1	0,5 (тільки нижню палату)	0,5(тільки нижню палату)
10	Контрасигнування актів президента	0,5	0,5	1	1
11	Повноваження президента у надзвичайних ситуаціях	1	1	0	0
12	Зовнішньополітична діяльність	1	1	0,5	0,5
13	Право недоторканості	0,5	0,5	1	1
14	Можливість створювати державні органи для впливу на державну політику	1	1	0	0
15	Співпадіння терміну повноважень президента і парламенту	0	1	0	0
Загальний показник		11,5	9,5	4	5

Висновки. Таким чином, підсумовуючи, варто зазначити, що інститут президенства в обох країнах сформувався в контексті суспільних запитів, об'єктивних і суб'єктивних факторів, пов'язаних із процесами державотворення та трансформації постсоціалістичних політичних систем. В Україні та Чеській Республіці президентура, попри відмінність етапів становлення і функціонування, є важливим реформаційним чинником суспільства та однією із ознак демократичного політичного режиму. Проведений порівняльний аналіз засвідчив, що інститут президентства корелює не тільки з формою правління, але й з виборчою системою. У зв'язку з цим, Чехію після прямих президентських виборів 2013 р. варто розглядати як де-юре парламентською, а де-факто – парламентсько-президентською республікою. Разом з тим, зміна способу обрання глави держави не вплинула суттєво на обсяг його повноважень. На відміну від України, де політичний вплив президента зазнавав змін відповідно до еволюції республіканської моделі, у Чехії президент як глава держави виконує здебільшого церемоніальні та протокольні функції, а його політична вага може зростати з огляду на конкретну персоніфікацію інституту президентства. У порівнянні з Чехією, в Україні помітний вплив на функціонування президентури мають неформальні практики, що створюють перешкоди на шляху реалізації її євроінтеграційних прагнень.

Бібліографічний список:

1. Дуднік О. Причини та наслідки конституційних змін виборчого законодавства щодо обрання глави Чеської Республіки в контексті президентських виборів 2013 р. / О. Дуднік // Конституційна асамблея: політико-правові аспекти діяльності. Бюлетень інформаційно-аналітичних матеріалів. Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі». – 2013. – №4 (13). – с. 19 – 31.
2. Закон № 1/1993 Coll., Конституція Чешской Республики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.czechlegislation.com/ru/1-1993-sb>
3. Зелінська М. Індексний аналіз президентської влади за Конституцією України / М. Зелінська // Віче. – 2011. – №18, с. 9-12.
4. Інституційні зміни політичної системи сучасної України: оцінка стану та напрями оптимізації: аналітична доповідь. / За ред. д. політ. Н., професора Г. І. Зеленько. – К.: ІПІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2014. – 164 с.
5. Кармазіна М. Інститут президентства: походження та сутність феномена / М. Кармазіна // Політичний менеджмент. – 2004. – №3. – С. 36 – 50.
6. Кіндзерський В. І. Президентство в транзитивних соціумах: можливість політико-правової дисфункції / В. І. Кіндзерський // Інститут Президента України в системі державної влади України: матеріали наукової конференції. – К.: Видавничо- поліграфічний центр “Київський університет“, 2014. – с. 180 – 183
7. Конституція України. Прийнята на п’ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – К., 1996. – 56 с.
8. Кудряченко А. Чотирнадцять президентів / А. Кудряченко // Віче.. – 2009. – № 21 – 22. – с. 26-28.
9. Lytwyn V. Powers of Presidents: quantitative measures of comparative political analysis. Повноваження президентів: кількісні виміри порівняльного політологічного аналізу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.academia.edu/9962015/Powers_of_Presidents_quantitative_measures_of_comparative
10. Маркіантов В.Ю. Роль Президента України у формуванні та зміні політичної еліти. В. Ю. Маркіантов // Інститут Президента України в системі державної влади України: матеріали наукової конференції. – К.: Видавничо- поліграфічний центр “Київський університет“, 2014. – с. 74-78.
11. Романюк А. Порівняльний аналіз інституту президентства в країнах центрально-східної Європи / А. Романюк // Освіта регіону. – 2012. – №3. – с.60-66.
12. Романюк А. Україна після виборів – перспективи відповідності демократичним стандартам [Електронний ресурс] / А. Романюк // Незалежний культурологічний часопис “І”.– 2007. – Число 50.– Режим доступу: <http://www.ji.lviv.ua/n50texts/romanyuk.htm>
13. Сахаров Н. (1994) Інститут президентства в современном мире / Н. Сахаров. – Москва, Юрид. література, 1994. –176 с.
14. Система державного управління Республіки Чехія: досвід для України / уклад. Х. М. Дейнега; за заг. ред. Ю.В. Ковбасюка, С.В. Загородюка. – Київ: НАДУ, 2011. – 40 с.
15. Старків М. Історико-правові аспекти витоку інституту президентства в Україні та світі / М. Старків // Форум права. – 2012. – №4. – с.859 – 864.
16. Сурганова Ю. Індексний аналіз інституту президентства за змішаної форми в Україні [Електронний ресурс]/ Ю Сурганова // Український науковий журнал. Освіта регіону. – 2009. – №3. – Режим доступу: <http://social-science.com.ua/article/144>
17. Трансформаційні процеси у країнах Вишеградської групи та Україні: порівняльний аналіз / за ред. проф.. Г. М. Перепелиці. – К.: Видавничий : Видавничий дім «Стилос», 2013. – 302 с.
18. Штельмашенко А. Д. Президентство: історія та сучасність // Інститут Президента України в системі державної влади України: матеріали наукової конференції. – К.: Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет“, 2014. – с. 262-265.

Moskaliuk M. F. Institute of the presidency in Ukraine and the Czech Republic: a comparative analysis

This paper examines the institute of the presidency in Ukraine and the Czech Republic and the origin, formation and functioning of this one. Based on the quantitative and especially the qualitative indicators was carried out the comparative analysis the presidency of both states, and was made an index evaluation the volume of presidential powers. The influence of the form of republican government on the evolution of the status and functional characteristics of heads of state, the role and place of the institution presidency in the political systems of Ukraine and the Czech Republic was found out.

Key words: *a form of government, parliamentary republic, semi-parliamentary system, semi-presidential system, the institute of presidency, president, presidency, semi presidency, index analysis.*